POLITIET

POLITIDIREKTORATET
Postboks 8051 Dep
0031 Oslo

SØR-VEST POLITIDISTRIKT

Deres referanse:	Vår referanse:	Sted, Dato
201604823	201700217	31.03.2017

HØRING – NOU 2016:24 NY STRAFFEPROSESSLOV

Det vises til Politidirektoratets brev av 12.1. 2017 med foreleggelse av høring NOU 2016:24 ny straffeprosesslov.

Lovforslaget er distribuert i politidistriktet og det er innkommet kommentarer og synspunkter som er innarbeidet i høringssvaret.

Vi velger å kommentere med utgangspunkt i enkelte bestemmelser.

Ny Strpri § 3-12. *Forsvarer i politiavhør av mistenkte*
Det forhold at mistenkte skal ha forsvarer ved politiavhør er ikke nedfelt i EMK eller annen konvensjon Norge er bundet av.

Fra utvalgets begrunnelse kan hitsettes: "På den ene side vil utvidet rett til forsvarer kunne føre til økte utgifter. På den annen side vil muligheten for tidlig avklaring i betydelig grad kunne bidra til å effektivisere straffeprosessen". Vedrørende grunnlaget uttales det: " I lys av rettsutviklingen og de underliggende verdier denne utviklingen er utrykk for, mener utvalget det i lovutkastet bør inntas en bestemmelse om mistenktes rett til forsvarer i politiavhør."

Det er vanskelig å være uenig i antagelsen om at rett til forsvarer i politiavhør vil kunne føre til økte *utgifter,* men det er ikke her den overveiende del av *kostnaden* ligger. Kostnaden ligger i det som uttales av utvalget hvor "det kan innebære visse forsinkelser i sakens innledende fase – for eksempel når det er ønskelig å gjennomføre et avhør på stedet". Formuleringen "visse forsinkelser" er, for å uttrykke det forsiktig, et understatement. Et av de sentrale poengene i Nærpolitireformen er å utnytte oppklaringspotensialet som ligger i "straksetterforskning". Metoden "politiarbeid på stedet" er en sentral del av reformen og forutsetter at avhør tas nettopp "på stedet". Det er kjøpt inn utstyr (mobiltelefoner og annet datautstyr) for millioner av kroner til dette formålet. Et slikt krav til forsvarer under politiavhør vil innebære at denne metoden mister mye av sin effekt og verdi. Videre vil saksbehandlingstiden økes og ressursbruken i politiet økes ettersom mistenkte må avhøres på et senere tidspunkt når både forsvarer og etterforsker kan gjennomføre avhøret.

Sør-Vest Politidistrikt

Stavanger
Post: Postboks 240, 4001 STAVANGER
Besøk: Lagårdsveien 6

Tlf: 51 89 90 00
Faks: 51 89 91 00
E-post: post.sor-vest@politiet.no

Org. nr.:
Giro:
www.politi.no

Hva gjelder vilkåret "kan bli spørsmål om" vedrørende anvendelsen av ulike straffarter i det konkrete tilfellet, er vårt syn at det er et meget krevende vilkår. Det er svært vanskelig å forutse straffereaksjonen før avhør av mistenkte. Politiet vil i tilfelle måtte legge seg på en forsiktig linje, og det vil trolig medføre at mistenkte kun vil bli avhørt "på stedet" i saker som gjelder ordensforstyrrelser (uten vold), og trafikkforhold som ikke avgjøres med forenklet forelegg.

Det er vanskelig å finne holdepunkter for at forslaget vil bidra til å effektivisere straffeprosessen, og det vil neppe legge til rette for forenklet behandling (tidligere tilståelsesdom) i større grad enn i dag. Slik behandling forutsetter etter ny § 36-2, litra d, "opplysning om tilståelsen", og slik opplysning forutsetter avhør – med forsvarer - i forkant.

Utvalget foreslår en begrensing i retten til forsvarer i politiavhør for å sikre at retten ikke rekker lengre enn behovet tilsier og resulterer i "unødvendig vidløftiggjøring". Etter vår oppfatning vil konsekvensene av forslaget slik det allerede foreligger ha samme virkning som en vidløftiggjøring.

Det er vanskelig å se substansen i begrunnelsen for forslaget, ut over at rettssikkerheten til mistenkte formodes å bli bedre ved ytterligere involvering av forsvarer. Dette poenget har både relevans og vekt i vurderingen. Etter vår oppfatning går forslaget for langt, og vi henviser bl.a. til at dagens befolkning gjennomgående er bedre kjent med – og bevisste omkring – sine rettigheter enn da gjeldende straffeprosesslov ble vedtatt. Dette taler for at en mistenkt i dag har bedre forutsetninger for å benytte den rett man allerede har til å nekte politiavhør. Et ytterligere poeng er at økt bruk av lyd/bilde-avhør på stedet gjennom "politiarbeid på stedet" vil skape et bedre grunnlag for etterkontroll av forklaringer som blir gitt på stedet.

Ny Strpl § 13-1. *Formålet med etterforskingen*
I denne bestemmelsen savner vi en konkret henvisning til inndragning som "annen reaksjon". Dette bør etter vår oppfatning nevnes spesielt ettersom inndragning av vinning er et sentralt selvstendig formål med etterforskingen.

Dette temaet ble behandlet allerede i NOU 1996:21 "Mer effektiv inndragning". Det ble da uttalt under kap 7 jf. og 14.2.1:
"

> Utvalget mener det bør komme til uttrykk i generell form i straffeprosessloven at det er et viktig formål med etterforskingen å avklare om det foreligger vinning som kan inndras.

"
Og videre:

"

Utvikingen den senere tid tilsier likevel etter utvalgets mening en endring i bestemmelsen som gjor det klart etter ordlyden at det også er et formål med etterforskingen å fremskaffe opplysninger av betydning for reaksjonsfastsettelsen, herunder inndragning Selv om det er inndragningsspørsmålet som fra utvalgets ståsted har aktualisert en omforming av bestemmelsen, er det naturlig å trekke inn at det i de senere år også har blitt innført flere typer reaksjoner m v mot straffbare handlinger i tillegg til eller istedenfor tradisjonell straff Av den grunn kan både inndragning og andre reaksjoner kreve særskilt etterforsking Dette gjelder bl a samfunnstjeneste etter strl §§ 28a flg , avtale med fornærmede etter megling i konfliktråd, jf strpl § 71a og lov 15 mars 1991 nr 3, og deltakelse i promilleprogram Samlet fortjener *valg mellom forskjellige reaksjonsformer* større oppmerksomhet. Utvalget foreslår på denne bakgrunn at strpl § 226 utbygges slik at det uttrykkelig fremgår at etterforskingen også skal tilrettelegge for hvilke reaksjoner som evt. bør anvendes

"

Ny Strprl Kap 15. *Meldeplikt, pågripelse og fengsling mv.*
Forslaget om framstilling "senest den andre dagen etter pågripelsen" i §15-15 har gode grunner for seg, men vil være meget krevende ressursmessig for politiet og domstolene. Forslaget forutsetter at domstolene er tilgjengelige for behandling av fengslingsspørsmål slik at fristen kan overholdes. Dette innebærer obligatorisk åpningstid på lørdager og på eller omkring helge- og høytidsdager.

Vilkårene for fengsling ved gjentakelsesfare skjerpes inn i ikke ubetydelig grad, jf ny strpl § 15-5(2). Det vil redusere politiet mulighet til å inkapasitere aktive gjengangere på kriminalitetsområder som ikke er regnet opp. Dette gjelder spesielt vinningskriminalitet. Det er trekk som tyder på at den tradisjonelle vinningskriminaliteten går ned, og at den i alle fall skifter karakter. Der sølvtøy, smykker og kontanter tidligere ble stjålet, skaffer lovbrytere i dag vinningen ved bedragerier på internett. På den annen side står vi i dag i større grad overfor mobile vinningskriminelle som er langt mer målrettede. De går f.eks. etter bestemt utstyr i bestemte biler. Forslaget vil gjøre det vanskeligere å stanse disse ved fengsling.

Fristen på 3 måneder som gis i §15-2, 3.ledd synes kort i saker hvor f.eks. etterforskning må skje i utlandet i samarbeid med utenlandske myndigheter. I noen tilfeller avhenger bevisforspillelsesfaren på etterforskingsskritt som tar tid. Likeledes vil omfattende saker med omfattende bevisbilder og kompliserte og komplekse saksforhold kunne bli skadelidende ved forslaget. Det er etter vår oppfatning svært viktig at politiet har muligheter til å forfølge særlig alvorlig/kompleks/omfattende kriminalitet begått i (internasjonale) nettverk. Den foreslåtte regelen vil hindre dette. På denne bakgrunn fraråder vi denne regelen slik den står. Etter vår oppfatning bør det gis en unntaksregel som kan sikre myndighetene muligheten til å sikre nødvendige bevis i saker som nevnt ovenfor. Vi minner også om Statens plikt til å sørge for effektiv etterforskning også av alvorlige/komplekse/omfattende lovbrudd.

Ny Strpl § 19–5. *Inndragning besluttet av påtalemyndigheten. Farlige gjenstander, våpenetterligninger og ting uten kjent persontilknytning.*
I § 19-5 b) skal påtalemyndigheten kunne inndra "etterligninger av våpen som kan inndras etter straffeloven § 70 første ledd annet punktum." Dette ser vi på som en innskrenkning av mulighetene straffelovens § 70 gir.

Påtalemyndigheten gis i dag forebyggende adgang til i gitte tilfeller å inndra gjenstander som er egnet til bruk ved kroppskrenkelser. I forarbeider til ny straffelov, Ot.prp.nr 90 (2003-2004) 26.12.3.1 , s. 357: "I forebyggingstilfellene vil bestemmelsen åpne for at politiet kan inndra

gatestridsvåpen selv om det ikke er begått en straffbar handling". Dette vil altså kunne innbefatte ballitre, kniver, sverd, økser, o.l funnet på bopel hos en kjent voldsmann.

Vi foreslår derfor at ny strpl § 19-5 b) utformes slik at "etterligninger av våpen *og ting egnet til bruk ved kroppskrenkelser* som kan inndras etter straffelovens § 70 første ledd annet punktum."

Ny Strprl § 20-*5. Opphør av avlytting og opptak på grunn av bevisforbud mv. Sletting*
Utkastets §20-5 representerer en skjerpelse i forhold til dagens Strpl §216 g litr. b idet gruppen personer/roller som omfattes av bevisforbudet utvides gjennom utkastets § 8-3 1.ledd litr. d og utkastets § 9-3 1.ledd jfr Strl § 9.

Personene/rollene som vil kunne falle inn under bevisforbudsregelen under en avlytting er mange og kan være vanskelig å identifisere. Det vil ofte ikke være mulig under den løpende avlytting å identifisere samtalepartner, enn si hvilken rolle denne innehar i forhold til bevisforbudsreglene. Identifikasjonen vil i noen tilfelle kreve en analyse som kan være både arbeids- og tidkrevende.

Når det i utkastets § 20-5 2.ledd kreves at alle opplysninger som etter reglene i 1.ledd ikke skal innhentes, "skal slettes så snart som mulig" så må slik identifikasjon ligge innenfor denne ramme.

Ny Strpl § 22-1. *Heftelse*
For å lykkes med en etterfølgende inndragning, er det uten tvil viktig å sikre verdier ved beslag og / eller heftelse i en tidlig fase av etterforskningen. Da er det også viktig med effektive og anvendelige prosesser i utøvelsen av dette. Vi ser svært positivt på at ny straffeprosesslov vil gi påtalemyndigheten primærkompetanse til å beslutte heftelse, jfr ny strpl § 22-1, 3. ledd.

Spørsmålet som reiser seg er om ikke vilkårene for rettslig prøving av heftet kan løses på samme måte som ved beslag slik det er beskrevet i forslaget til ny Strprl §19-1,5. ledd, en bestemmelse som er en videreføring av dagens Strpl § 208, 1. ledd hvor; "enhver som rammes....., kan straks eller senere kreve brakt inn for retten spørsmålet om det skal opprettholdes. Påtalemyndigheten sørger for at han blir gjort kjent med denne rett".

Heftelse er jo som sådan et mindre inngripende tvangsmiddel enn et beslag, ved at siktede selv som oftest beholder råderetten over tingen politiet tar heftelse i.

Ny Strpl § 28-1. *Frist for påtalevedtak*
Vi er rimelig sikre på at en regel om frist for påtalevedtak vil kunne fungere positivt på saksbehandlingstid for straffesaker. Vi er imidlertid enig med utvalgets mindretall i at denne ikke bør forvaltes av domstolen. Det er for oss et viktig poeng at statsmaktenes roller holdes

adskilt som forutsatt og beskrevet i vår konstitusjon. En utvidelse av domstolens ansvar utenfor kjerneoppgaven – som er å dømme – vil bidra til uklarhet omkring denne ansvarsfordelingen. Forslaget i ny strpl § 28-3(3) innebærer slik vi ser det er klart brudd på anklageprinsippet idet domstolen etter forslaget i realiteten kan henlegge en straffesak der påtalemyndigheten mener den bør etterforskes og føres for retten.

Vi er kjent med at enkelte omfattende saker har blitt meget gamle før de føres for retten, og forstår at det er en yttergrense for hvor lenge en etterforskning kan pågå. Foreldelsesreglene gir ikke mistenkte tilstrekkelig vern. Vernet er etter vår oppfatning i behold gjennom domstolens behandling av en tiltalebeslutning. Når en sak etter (for) lang tid bringes in for retten, vil domstolen kunne ta hensyn til tidsløpet, f.eks. ved eventuell straffutmåling.

Vi foreslår også en lovfestet klagerett til høyere påtalemyndighet på framdrift. Den vil kunne fungere bedre – uten å presse anklageprisnippet - og likeledes understøtte statsadvokatenes faglediese jfr. forslagets § 2-5 3. ledd.

Hans Vik

Bjørn Andersen
politiinspektør